

ОСВІТА БЕЗ КОРДОНІВ

БОНДАРУК Я.В.,

аспірант кафедри педагогіки вищої школи освітнього менеджменту
Навчально-наукового інституту педагогічної освіти,
соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного
університету ім.Богдана Хмельницького

УДК 371.147

ПРОБЛЕМА РЕСЕРТИФІКАЦІЇ У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ США

Стаття присвячена дослідженню процесу ресертифікації у системі підвищення кваліфікації вчителів США, визначенню впливу професійного вдосконалення на показник успішності учнів.

Ключові слова: ресертифікація, система підвищення кваліфікації вчителів, професійний розвиток.

Статья посвящена исследованию процесса ресертификации в системе повышения квалификации учителей США, определению влияния профессионального усовершенствования на показатель успеваемости учеников.

Ключевые слова: ресертификация, система повышения квалификации учителей, профессиональное развитие.

The article is devoted to the research of the process of recertification in the system of teachers advanced training of the USA, the determination of the influence of teachers' professional growth on students' success in education.

Key words: recertification, the system of teachers' advanced training, professional development.

Постановка проблеми. Стрімкі зміни, що відбуваються в усіх сферах діяльності людства, привернули увагу до покращення якості професійного вдосконалення вчителів. Це пояснюється тим, що кваліфікований учитель є основою ефективного функціонування освітньої системи, яка розробляє перспективи розвитку високотехнологічного суспільства.

Професіоналізм учителя виробляється не за один рік педагогічної діяльності й є складним неперервним процесом, який охоплює різні боки професійного розвитку, різні моделі й підходи до навчання. Про це свідчить складна модель організації професійного росту вчителів упродовж педагогічної кар'єри, оскільки жодна, навіть найдосконаліша програма підготовки вчителів, не здатна повністю підготувати вчителя до фахової діяльності у школі. Неперервне навчання з метою вдосконалення професійних знань і вмінь є основою професійного розвитку вчителя [4, с. 8].

Сучасний педагог повинен набути вмінь XXI ст., які були визначені учасниками II Міжнародного саміту, присвяченого професії вчителя, у Нью-Йорку (14-15 березня 2012 р.), вмінь вищого рівня, що поділені на 4 категорії: способи мислення (креативність, інновації, критичне мислення, вміння навчатись, пошук нових ідей для вирішення проблем), оволодіти способами роботи (комунікативність, співпраця, вміння працювати в команді), інформаційно-комунікаційними технологіями, пристосуватись до сучасного світу

(громадянська, особиста, соціальна відповідальності) [10, с. 8].

Виділення невирішених частин із теми дослідження. У США, як і в більшості країн світу, вчитель, закінчивши програму педагогічної підготовки, продовжує вдосконалювати професійні знання і вміння. Обов'язкове проходження відповідних програм на отримання педагогічної ліцензії й сертифікату та їх поновлення вважаються формальним професійним розвитком у цій країні. Проте, рівень професійної підготовки вчителів, умови їх педагогічної діяльності є різними у США. Тому, у цій країні здійснюється пошук нових підходів до організації процесу ресертифікації і визначення його впливу на професійний розвиток учителів й успішність учнів. Вивчення досвіду високорозвинених країн у організації професійного вдосконалення вчителів, а саме процесу ресертифікації, сприятиме об'єктивності освітньої практики нашої країни. Саме це і вплинуло на вибір теми нашого дослідження, **метою** якого є визначення ролі й особливостей організації ресертифікації у системі підвищення кваліфікації вчителів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми. Дослідженням різних аспектів професійного розвитку вчителів займаються вітчизняні й зарубіжні вчені: вплив інформаційно-комунікаційних технологій на професійне вдосконалення вчителів (С. Шумаєва, Р. Тінкер, С. Страйкер, Л. Монк, І. Джанг, Дж. Картрайт,

К. Бенкет, Т. Рівз), неперервний професійний розвиток вчителів (Н. Муқан, Ф. Деленной, С. Хірш, С. Кірабо, Б. Джойс, Д. Рівз, Л. Дарлінг-Хаммонд, С. Вілсон), організація професійної підтримки вчителів-початківців (Х. Вонг, Е. Бріттон, Д. Пім, С. Рейзен, М. Хантлі, Т. Керол, С. Феймен-Немсер, С. Лі, С. Кардос, С. Джонсон), партнерство шкіл та педагогічних факультетів вищих навчальних закладів (О. Садовець, К. Еллам, Б. Додж, А. Грінберг, Д. Хекмен, Л. Міллер, Т. Стерн, Л. Ламберт), організація різних моделей професійного розвитку вчителів (Д. Енгус, Х. Хейн, М. Подгурский, Л. Бредшоу, С. Кемблін, В. Хевлей, Р. Флоден), роль професійних спільнот у неперервній освіті вчителів (Е. Бріттон, Х. Доер, Е. Фостер, М. Елінгер, А. Кеннеді, А. Адамс, Д. Росс, Б. Міллер, Дж. Стіглер). Проте, варто зазначити, що питання ефективної організації ресертифікації та визначення її ролі в системі підвищення кваліфікації вчителів є недостатньо вивченим.

Метою нашого дослідження є аналіз сучасного формального професійного вдосконалення вчителів і визначення його ролі в постдипломній освіті вчителів США.

Виклад основного матеріалу. Отримати ступінь бакалавра в коледжі чи університеті, пройти програму підтримки вчителя-початківця і здобути постійний сертифікат учителя – це лише перший етап професійного розвитку в системі підвищення кваліфікації вчителів США. Наступний етап, який триває впродовж педагогічної кар'єри вчителя, включає неперервне навчання з метою поновлення педагогічної ліцензії та розвитку й удосконалення необхідних знань і вмінь для якісного навчання учнів.

Складні вимоги до отримання педагогічної ліцензії і її поновлення призводить до того, що практику залишають не лише некваліфіковані вчителі, а й ті, які б досягли значних успіхів у роботі з учнями. За результатами досліджень Американської асоціації з питань удосконалення професії педагога (American Association for Employment in Education) встановлено, що у зв'язку з недостатньою кількістю вчителів математики й біології (36%), фізики й хімії (20%), іспанської мови (15%), для навчання учнів з обмеженими можливостями (16%) шкільні округи США наймають на роботу педагогів без традиційної педагогічної освіти [2, с. 11]. Такий підхід до вирішення проблеми недостатньої кількості вчителів призвів до появи альтернативних програм підготовки вчителів, які є відносно новою концепцією розвитку шкільної освіти й професійного розвитку педагогів США.

Дослідження Національного центру Альтернативної сертифікації США показали, що у 2010 р. 48 штатів й округ Колумбія мали

альтернативні способи сертифікації вчителів, які представлені у 600 альтернативних програмах. Виняток становлять штати Аляска й Орегон, які не мають жодної альтернативної програми для вчителів [9]. Ці показники свідчать про надзвичайну популярність альтернативних програм у країні. Проте, такий спосіб лише частково вирішує проблему якісного навчання у школах США. Зауважимо, що вчителі з альтернативною підготовкою теж проходять сертифікацію й поновлюють педагогічну ліцензію кожних 5-7 років. Професія вчителя є складною, всеохоплюючою, тому й підготовка та професійний розвиток учителів має бути якісним, відповідати встановленим державним стандартам професії вчителя.

Завдання освіти вчителів повинно полягати «не в заплутаності процесу навчання вчителів і в складності їх професійного розвитку з ще більшими вимогами, а у вирішенні питання якісного навчання учнів» [7, с. 18]. Кожен учитель на будь-якому етапі своєї кар'єри має демонструвати високий професіоналізм для досягнення найкращих результатів у навчальній діяльності учнів.

Програми поновлення педагогічної ліцензії сприяють удосконаленню педагогічної практики практикуючих учителів. Проте, проблема ресертифікації у США є предметом обговорення провідних науковців і діячів країни. Так, аналіз наукових праць, присвячених досліджуваній проблемі, засвідчує, що процес ресертифікації, тобто формальне підвищення кваліфікаційного рівня вчителів, суттєво не впливає на підвищення рівня успішності учнів у школах, тому повинно бути необов'язковим для практикуючих учителів [6; 12].

З іншого боку, процес поновлення педагогічної ліцензії є дієвим методом перевірки професійних знань і вмінь учителів, адже саме кваліфіковані педагоги покращують успішність учнів у школах [8; 5].

Згідно з дослідженнями Державного центру освітньої статистики США (National Center for Education Statistics) кількість учителів у державних школах збільшиться на 40% до 2019 р., а в приватних – до 19% у 2017 р. Як наслідок, співвідношення учнів – учителів різко падає у країні на даний час, оскільки вчителів з'являється у школах більше, ніж учнів, яких можна було б навчати [11].

Сьогодні в США найчастіше без роботи залишаються вчителі дошкільної й початкової освіти, суспільних дисциплін, фізичної культури, оскільки педагогічні коледжі й університети найбільше уваги приділяють підготовці вчителів саме цих дисциплін. Проте, не зважаючи на це, у всій країні спостерігається недостатня кількість учителів математики і природничих наук, учителів

англійської для неангломовних учнів, японської, іспанської, китайської, арабської мов [2, с. 8-9].

Отже, найголовніше завдання освітньої системи полягає у професійній підтримці практикуючих учителів і в удосконаленні їх знань і вмінь для якісного навчання учнів. Контроль за організацією вимог до ліцензування й процесу поновлення сертифікату здійснює Комітет з питань освіти на рівні кожного штату Америки (State Board of Education). З 50 штатів і округу Колумбія у США лише у 8 штатах розроблено власну систему ліцензування для вчителів, яка базується на основних державних професійних стандартах для вчителів; 26 штатів і округ Колумбія використовують 3-рівневу систему оцінювання PRAXIS, решта 9 штатів (Арізона, Колорадо, Флоріда, Джорджія, Массачусетс, Мічиган, Нью-Мехіко, Нью-Йорк, Оклахома) використовують поєднання інших компонентів оцінювання рівня професійності вчителів у школах [3].

Процес ресертифікації передбачає проходження годин професійного розвитку для вчителів, які передбачають відвідування семінарів, конференцій, додаткових курсів у коледжі, аналіз власної педагогічної діяльності і своїх колег, написання наукових статей і книг, менторство; прослуховування навчальних курсів і отримання кредитів у акредитованих вищих навчальних закладах. У деяких штатах важливе місце має тестування й екзаменування професійних знань і вмінь практикуючого вчителя.

Кількість годин професійного розвитку та їх змістове наповнення варіюється у кожному штаті. Це призводить до суттєвих розбіжностей у вимогах до процесу поновлення педагогічної ліцензії й типів сертифікатів, що не завжди сприяє якісному професійному росту вчителів й позитивній оцінці їх педагогічної діяльності

Проте, аналіз наукових джерел засвідчує, що, не зважаючи на відмінності у вимогах до отримання сертифікату й поновлення ліцензії, у США ресертифікація покращує практику вчителів у школі, удосконалює знання змісту навчального предмета, оцінювання учнів; учителі мають можливість застосовувати на практиці найкращі зразки педагогічного досвіду [1].

Висновки. Аналіз чисельних публікацій, присвячених досліджуваній проблемі, дав змогу зробити висновок, що ресертифікація вчителів США організовується з урахуванням наступних положень:

- вивчення навчального плану, методів навчання, моделей чи шкільного навчального матеріалу;
- знання змісту предмета;
- знання того, як учні вивчають окремий предмет, розуміння мислення учнів;
- оволодіння загальними методами навчання й педагогічною майстерністю, які можуть

застосовуватися на будь-яких заняттях (диференційоване викладання, спільне навчання); ознайомлення із спеціальними темами, такими, як уміння володіти увагою класу, поєднання методів навчання із стандартами, навчання учнів із спеціальними потребами англійської мови, математики [13, с. 30-35].

З метою вдосконалення процесу ресертифікації необхідно враховувати різні підходи до організації системи підвищення кваліфікації вчителів, які ґрунтуються на демократичних засадах розвитку освітньої сфери та передбачають урахування особливостей розвитку постіндустріального суспільства.

Таким чином, не зважаючи на розбіжності у поглядах щодо ролі формального підвищення кваліфікації вчителів США у неперервному професійному розвитку, ресертифікація складає невід'ємну частину фахового вдосконалення вчителів, головне завдання якого націлене на неперервний професійний розвиток учителів загальноосвітніх шкіл і передбачає вдосконалення необхідних знань і вмінь для покращення якості навчання учнів.

Список джерел:

1. Allen, P., Snyder, C., Morley, J. The wheel has already been invented: Improving teacher effectiveness through National Board for Professional Teaching Standards // Catalyst for Change: Journal of the National School Development Council. – 2009. – 36 (1). – P.7-12.
2. American Association for Employment in Education. Education Supply and Demand in the United States. – Columbus, OH: American Association for Employment in Education, Inc., 2010. – 12 p.
3. Baber, A. State-level testing requirements for teacher certification. – Denver, CO: Education Commission of the States, 2007. – 7 p.
4. Bell, B., Gilbert, J. Teacher development: A model from science education. – London-Washington, DC: Falmer Press (A member of the Taylor and Francis Group), 2005. – 196 p.
5. Darling-Hammond, L. Teacher Quality and Student Achievement: A Review of State Policy Evidence // Education Policy Analysis Archives. – 2000. – № 8 (1). – 44 p.
6. Goldhaber, D., Brewer, D.J. Does teacher certification matter? High school teacher certification status and student achievement // Educational Evaluation and Policy Analysis. – 2000. – № 22 (2). – P. 129-145.
7. Hanushek, E., Rivkin, S. How to Improve the Supply of High Quality Teachers. – Brookings Paper on Education Policy: Brookings Institute, 2003. – 25 p.
8. Hanushek, E. Teacher Quality / Teacher Quality. – Palo Alto: Hoover Press, 2002. – P. 1-11.
9. Teacher Certification Degree – [Електронний ресурс] – Режим доступу: 23.01.13: <<http://www.teachercertificationdegrees.com/careers/>
10. Wayne, A.J., Youngs P. Teacher Characteristics and Student Achievement Gains: A Review // Review of Educational Research. – 2003. – Vol. 73. – № 1. – P. 89-122.